

ภาษาไทยพื้นฐาน

ได้ผ่านการตรวจประเมินคุณภาพจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ครั้งที่ 1 หมวดวิชาสมรรถนะแกนกลาง กลุ่มวิชาภาษาไทย
ประกาศลำดับที่ 348

ภาษาไทยพื้นฐาน

๒๐๐๐๐-๑๑๐๑

หมวดวิชาสมรรถนะแกนกลาง
กลุ่มวิชาภาษาไทย
หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช ๒๕๖๒

พิมพ์ร สอพิมพ์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

พิมพ์ สอพิมาย.

ภาษาไทยพื้นฐาน. (20000-1101).-- กรุงเทพฯ : แม็คเ็ดดูเคชั่น, 2562.

252 หน้า.

1. ภาษาไทย--การใช้ภาษา. I. ชื่อเรื่อง.

495.918

ISBN 978-616-345-003-6

จัดพิมพ์และจำหน่ายโดย

MAC EDUCATION

ผู้เขียน : พิมพ์ สอพิมาย

ผู้ทรงคุณวุฒิ : ผศ.พัชนี มานะวงษ์เจริญ

การสั่งซื้อ : ส่งธนาคัตสั่งจ่าย ไปรษณีย์ลาดพร้าว ในนาม บริษัท แม็คเ็ดดูเคชั่น จำกัด
เลขที่ 9/99 อาคารแม็ค ซอยลาดพร้าว 38 ถนนลาดพร้าว แขวงจันทระเกษม
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

☎: 0-2938-2022-7 FAX : 0-2938-2028

www.MACeducation.com

พิมพ์ครั้งที่ : 1

จำนวนที่พิมพ์ : 5,000 เล่ม

ราคาจำหน่าย : 112 บาท

ปีที่พิมพ์ : 2562

พิมพ์ที่ : บริษัท พี.เอ็น.เค แอนด์ สกายพริ้นติ้งส์ จำกัด

(สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย ห้ามลอกเลียน ไม่ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้นอกจากจะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร)

คำนำ

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช ๒๕๖๒ เพื่อมุ่งผลิตและพัฒนากำลังคนระดับฝีมือให้มีสมรรถนะ มีคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ สามารถประกอบอาชีพอิสระ เป็นผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ หรือประกอบอาชีพอื่น ๆ ได้ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการทั้งในประเทศและในภูมิภาคอาเซียน

บริษัท แม็คเอ็ดดูเคชั่น จำกัด ผู้ผลิตและจำหน่ายหนังสือเรียน สื่อการเรียนรู้ และวารสารทางการศึกษา ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษา ตระหนักถึงภารกิจสำคัญในการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ส่งเสริมการศึกษาระดับอาชีวศึกษาให้บรรลุผลสมดังเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ จึงได้แต่งตั้งคณะทำงาน ซึ่งประกอบด้วยนักวิชาการและผู้สอนทั้งในระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช ๒๕๖๒ ในแต่ละสาขาวิชาเพื่อจัดทำสื่อการเรียนรู้ อันประกอบด้วย

๑. หนังสือเรียนที่จัดทำให้ตรงกับจุดประสงค์รายวิชา สมรรถนะรายวิชา และคำอธิบายรายวิชา ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านสมรรถนะแกนกลาง และด้านสมรรถนะวิชาชีพ

๒. แผนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ หลากหลายรูปแบบ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สอนนำไปปรับให้เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียนและจุดเน้น ของสถานศึกษา

จุดเด่นของหนังสือเรียนชุดใหม่ มีดังนี้

๑. นำเสนอในรูปแบบหน่วยการเรียนรู้ ที่เนื้อหาง่ายต่อการเรียนรู้ แต่ยังคงไว้ซึ่งความเข้มข้น และทันสมัย ทั้งนี้เนื้อหาในหนังสือเรียนมุ่งเน้นให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้ หลักการเรียนรู้ ตามสภาพจริง (Authentic Learning) และการประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

๒. แทรกกิจกรรมตรวจสอบความเข้าใจ กิจกรรมตามสมรรถนะรายวิชา กิจกรรมการฝึก กระบวนการคิด (Thinking Skills) และกิจกรรมบูรณาการให้แก่ผู้เรียน

๓. พัฒนาสมรรถนะแกนกลางและสมรรถนะวิชาชีพผ่านกระบวนการปฏิบัติงานโดยใช้ใบช่วยสอน เป็นสื่อสำหรับการฝึกกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ เช่น การเรียนรู้จากโครงงาน (Project-based Learning)

๔. มีแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยจัดทำแบบทดสอบให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ประจำหน่วยการเรียนนั้น ๆ ทำหน่วยการเรียนรู้ทุกหน่วย

๕. สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศในการสืบค้นความรู้ ดังนั้นหนังสือเรียน

อาชีวศึกษาแม็ค ๔.๐ จึงได้มีการเสริมเนื้อหาเพิ่มเติมที่ได้ผ่านการคัดกรองมาแล้วว่าเหมาะสมกับการเรียนรู้แทรกไว้ในเนื้อหาบางหน่วย โดยใช้สัญลักษณ์   ผู้เรียนสามารถใช้สมาร์ทโฟนสแกน QR Code หรือเปิดในเว็บไซต์ maceducation.com ซึ่งมีฐานข้อมูลที่สามารถ Download มาศึกษาได้

บริษัท แม็คเอดดูเคชั่น จำกัด ขอขอบคุณสถานศึกษา ครู คณาจารย์ ผู้สอน ผู้เรียน และผู้ที่สนใจทุกท่านที่ให้ความไว้วางใจในสื่อการเรียนรู้ของบริษัท บริษัทหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสื่อการเรียนรู้ชุดนี้จะมีส่วนช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพทัดเทียมระดับสากลต่อไป

บริษัท แม็คเอดดูเคชั่น จำกัด

รหัส ๒๐๐๐๐-๑๑๐๑

วิชาภาษาไทยพื้นฐาน

ทฤษฎี ๒ ชั่วโมง ปฏิบัติ - ชั่วโมง ๒ หน่วยกิต

จุดประสงค์รายวิชา เพื่อให้

๑. รู้และเข้าใจเกี่ยวกับหลักการใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร
๒. สามารถเลือกใช้ภาษาไทยได้ถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา เหมาะสมกับบุคคล กาลเทศะ โอกาสและสถานการณ์
๓. สามารถนำความรู้และทักษะการฟัง การดู การพูด การอ่านและการเขียนไปใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันได้ถูกต้องตามหลักการ
๔. เห็นคุณค่าและความสำคัญของการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน

สมรรถนะรายวิชา

๑. แสดงความรู้เกี่ยวกับหลักการใช้ภาษาไทยในการฟัง การดู การพูด การอ่านและการเขียน
๒. วิเคราะห์ ประเมินค่าสารจากการฟัง การดูและการอ่านตามหลักการ
๓. พูดติดต่อกิจธุระและในโอกาสต่างๆ ตามหลักการและมารยาทของสังคม
๔. เขียนข้อความเพื่อติดต่อกิจธุระ สรุป อธิบาย บรรยายและกรอกรวบรวมข้อมูลตามหลักการ
๕. เขียนรายงานเชิงวิชาการ และโครงการตามหลักการ

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับการรับสารและส่งสารด้วยภาษาไทย เขียนสะกดคำ การใช้ถ้อยคำ สำนวนระดับภาษา การฟัง การดูและการอ่านข่าว บทความ สารคดี โฆษณา บันเทิงคดี วรรณกรรมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านภาษาจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การกล่าวทักทาย แนะนำตนเองและผู้อื่น การพูดในโอกาสต่างๆ ตามมารยาทของสังคม การตอบรับและปฏิเสธ การแสดงความยินดี แสดงความเสียใจ การพูดติดต่อกิจธุระ พูดสรุปความ พูดแสดงความคิดเห็น การเขียนข้อความติดต่อกิจธุระ สรุปความ อธิบาย บรรยาย การกรอกรวบรวมข้อมูล การเขียนประวัติย่อ การเขียนรายงานเชิงวิชาการและการเขียนโครงการ

ตารางวิเคราะห์สมรรถนะประจำหน่วย

หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	สมรรถนะประจำหน่วย
๑	การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร	แสดงความรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ บุคคล โอกาส สถานการณ์ และมีประสิทธิภาพ
๒	การเขียนสะกตคำ	เขียนสะกตคำที่ใช้ในการสื่อสารถูกต้องตามหลักการ
๓	การฟัง การดู และการอ่านสารในชีวิตประจำวัน	วิเคราะห์และประเมินค่าสารจากการฟัง การดู และการอ่านสารในชีวิตประจำวัน
๔	การอ่านวรรณกรรมเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา	วิเคราะห์และประเมินค่าสารจากการอ่าน
๕	การพูดในโอกาสต่าง ๆ (๑)	พูดในโอกาสต่าง ๆ ตามหลักการและมารยาทของสังคม
๖	การพูดในโอกาสต่าง ๆ (๒)	พูดติดต่อกิจธุระและในโอกาสต่าง ๆ ตามหลักการและมารยาทของสังคม
๗	การเขียนบันทึกข้อความติดต่อกิจธุระภายในหน่วยงาน	เขียนข้อความเพื่อติดต่อกิจธุระตามหลักการ
๘	การเขียนสรุปความ การเขียนอธิบาย และการเขียนบรรยาย	เขียนสรุปความ เขียนอธิบาย และเขียนบรรยายถูกต้องตามหลักการ
๙	การกรอกแบบฟอร์มและการเขียนประวัติย่อ	กรอกแบบฟอร์มและเขียนประวัติย่อที่ใช้ในชีวิตประจำวันตามหลักการ
๑๐	การเขียนรายงานเชิงวิชาการและการเขียนโครงการ	เขียนรายงานเชิงวิชาการและโครงการได้ถูกต้องตามหลักการ

สารบัญ

	หน้า
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร	๑
๑. การสื่อสาร	๒
๒. ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร	๕
๓. การใช้ถ้อยคำและสำนวน	๗
๔. ระดับของภาษา	๑๖
แบบทดสอบเพื่อประเมินผลหลังการเรียนรู้	๒๒
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ การเขียนสะกดคำ	๒๕
๑. สาเหตุการเขียนสะกดคำผิด	๒๖
๒. หลักเกณฑ์การเขียนสะกดคำในภาษาไทย	๒๗
แบบทดสอบเพื่อประเมินผลหลังการเรียนรู้	๓๗
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ การฟัง การดู และการอ่านสารในชีวิตประจำวัน	๔๐
๑. การฟัง	๔๑
๒. การดู	๔๓
๓. การอ่าน	๔๗
๔. การวิเคราะห์และประเมินค่าสารจากการฟัง การดู และการอ่านสารในชีวิตประจำวัน	๕๖
แบบทดสอบเพื่อประเมินผลหลังการเรียนรู้	๖๗
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ การอ่านวรรณกรรมเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา	๗๐
๑. บทนำเรื่อง	๗๑
๒. เรื่องย่อ	๗๓
๓. คุณค่าของเรื่อง	๗๕
๔. เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา	๗๖
๕. คำอธิบายศัพท์	๘๑
แบบทดสอบเพื่อประเมินผลหลังการเรียนรู้	๘๘
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ การพูดในโอกาสต่าง ๆ (๑)	๑๐๒
๑. ความหมายของการพูด	๑๐๓
๒. ความสำคัญของการพูด	๑๐๔

๓. ประโยชน์ของการพูด	๑๐๔
๔. องค์ประกอบของการพูด	๑๐๕
๕. การพูดในโอกาสต่าง ๆ	๑๐๗
แบบทดสอบเพื่อประเมินผลหลังการเรียนรู้	๑๑๗
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖ การพูดในโอกาสต่าง ๆ (๒)	๑๒๐
๑. การพูดติดต่อกิจธุระ	๑๒๑
๒. การพูดแสดงความคิดเห็น	๑๒๗
๓. การพูดสรุปความ	๑๓๐
แบบทดสอบเพื่อประเมินผลหลังการเรียนรู้	๑๓๗
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗ การเขียนบันทึกข้อความติดต่อกิจธุระภายในหน่วยงาน	๑๓๙
๑. การเขียนหนังสือภายในหรือบันทึกข้อความ	๑๔๐
๒. การเขียนบันทึกทางธุรกิจ	๑๔๕
แบบทดสอบเพื่อประเมินผลหลังการเรียนรู้	๑๖๐
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๘ การเขียนสรุปความ การเขียนอธิบาย และการเขียนบรรยาย	๑๖๒
๑. การเขียนสรุปความ	๑๖๓
๒. การเขียนอธิบาย	๑๖๙
๓. การเขียนบรรยาย	๑๗๔
แบบทดสอบเพื่อประเมินผลหลังการเรียนรู้	๑๗๙
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๙ การกรอกแบบฟอร์มและการเขียนประวัติย่อ	๑๘๒
๑. การกรอกแบบฟอร์ม	๑๘๓
๒. การเขียนประวัติย่อ	๒๐๐
แบบทดสอบเพื่อประเมินผลหลังการเรียนรู้	๒๐๘
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๐ การเขียนรายงานเชิงวิชาการและการเขียนโครงการ	๒๑๑
๑. การเขียนรายงานเชิงวิชาการ	๒๑๒
๒. การเขียนโครงการ	๒๒๖
แบบทดสอบเพื่อประเมินผลหลังการเรียนรู้	๒๓๙
บรรณานุกรม	๒๔๒
ดัชนี	๒๔๓

การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

สาระการเรียนรู้

๑. การสื่อสาร
๒. ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร
๓. การใช้ถ้อยคำและสำนวน
๔. ระดับของภาษา

การใช้ภาษา เพื่อการสื่อสาร

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารได้
๒. บอกความรู้เกี่ยวกับสำนวนได้
๓. เลือกใช้ถ้อยคำและสำนวนได้ถูกต้อง เหมาะสม
๔. เลือกใช้ระดับภาษาในการสื่อสารได้

สมรรถนะประจำหน่วย

แสดงความรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ บุคคล โอกาส สถานการณ์ และมีประสิทธิภาพ

การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ต้องมีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลและกลุ่มบุคคลตลอดเวลาเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต ในการสื่อสารของบุคคล กลุ่มบุคคลจะต้องใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร การใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมจะทำให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผล ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ระบบการสื่อสารและฝึกทักษะการใช้ภาษาในการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มีทักษะสามารถสื่อสารได้ สัมฤทธิ์ผลทุกครั้ง

(ที่มา : <https://blog.eduzones.com>)

๑. การสื่อสาร

การสื่อสารมีความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบันซึ่งได้ชื่อว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์ เป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร ทำให้คนมีความรู้และโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้น เป็นกระบวนการที่ทำให้สังคมเจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่ชุมชนและสังคมในทุกด้าน

๑.๑ ความหมายของการสื่อสาร

การสื่อสาร หมายถึง การนำเรื่องราวต่างๆ ทั้งที่เป็นข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ความรู้สึก ไปสู่ จุดหมายปลายทางที่ต้องการ โดยใช้เครื่องนำวิธีใดวิธีหนึ่ง จนเกิดการรับรู้เรื่องราวและเกิดการตอบสนอง

๑.๒ ประโยชน์ของการสื่อสาร

การสื่อสารมีความสำคัญต่อมนุษย์มาก สรุปประโยชน์ได้ดังนี้

๑.๒.๑ ประโยชน์สำหรับบุคคล ทำให้สามารถรับรู้ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ได้รับความรู้สึกนึกคิด ความต้องการของผู้อื่น เกิดความเข้าใจตรงกัน การสื่อสารทำให้ได้รับข่าวสารข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ทำให้รอบรู้ มีโลกทัศน์กว้างไกล

๑.๒.๒ ประโยชน์สำหรับสังคม ทำให้สังคมเจริญก้าวหน้าไม่หยุดยั้ง เนื่องจากมนุษย์ใช้การสื่อสารพัฒนาและถ่ายทอดวัฒนธรรมของตนเองไปสู่คนรุ่นใหม่อีกอย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถดำรงเผ่าพันธุ์และอารยธรรมเอาไว้ได้ นอกจากนี้ยังสามารถใช้การสื่อสารเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมอื่น เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาวัฒนธรรมของตน

๑.๓ องค์ประกอบของการสื่อสาร

การสื่อสารเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยองค์ประกอบ ๔ ประการ ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร

๑.๓.๑ ผู้ส่งสาร คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งเป็นผู้ส่งสารไปยังผู้อื่นโดยใช้วิธีการพูด เขียน หรือใช้สัญลักษณ์ กิริยาท่าทางอื่น ๆ ถ้าเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล เช่น การสนทนา ผู้ส่งสารเป็นผู้รับสารในขณะเดียวกัน

๑.๓.๒ สาร คือ เนื้อหาสาระและการแสดงออกซึ่งสามารถเกิดการรับรู้ร่วมกันได้ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร สารที่ใช้สื่อสารกันมีทั้งข้อเท็จจริง ความคิดเห็น และความรู้สึก

๑.๓.๓ สื่อ คือ ตัวกลางที่เชื่อมโยงสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ยกตัวอย่างเช่น สื่อธรรมชาติ เช่น อากาศ แสง เสียง สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร ใบปลิว แผ่นพับ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิทยุ โทรศัพท์ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องขยายเสียง

๑.๓.๔ ผู้รับสาร คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้รับสารที่ส่งผ่านสื่อมา ซึ่งผู้รับสารจะมีปฏิกิริยาเกิดขึ้น คือ รับรู้เรื่องราว เข้าใจเนื้อหาสาระและเกิดปฏิกิริยาตอบสนอง การที่ผู้รับสารจะเข้าใจสารได้ดีหรือมีการตอบสนองตรงกับวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ส่งสาร ความเหมาะสมของสาร ความพร้อมของสื่อ และความสามารถ ความพร้อมของผู้รับสาร

๑.๔ อุปสรรคของการสื่อสาร

การสื่อสารอาจไม่บรรลุวัตถุประสงค์ทุกครั้ง มีบางครั้งที่เกิดอุปสรรค ไม่ราบรื่น ซึ่งอุปสรรคของการสื่อสารเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ ดังนี้

๑.๔.๑ ผู้ส่งสาร อุปสรรคที่เกิดจากผู้ส่งสาร คือ

- ๑) ขาดความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่จะนำเสนอ ทำให้สารที่ส่งออกไปไม่ถูกต้อง ไม่ชัดเจน ขาดสาระสำคัญทำให้ผู้รับสารไม่รู้เรื่อง ไม่เข้าใจ
- ๒) ขาดการเตรียมพร้อม ไม่รวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนสมบูรณ์ ไม่จัดลำดับเนื้อหาให้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน สารจึงสับสนวุ่นวาย ผู้รับสารจึงรับสารไม่ได้ หรือรับได้ไม่ถูกต้องสมบูรณ์
- ๓) ขาดความพร้อมของสภาพร่างกาย จิตใจ ผู้ส่งสารเจ็บป่วย จิตใจไม่ปกติ เช่น วิตกกังวล ก็จะทำให้การสื่อสารไม่ราบรื่น
- ๔) ขาดทักษะการสื่อสาร ผู้ส่งสารไม่มีทักษะการใช้ถ้อยคำภาษาในการสื่อสาร ไม่มีประสบการณ์ในการนำเสนอ แม้มีความรู้มากมายก็ไม่สามารถส่งสารให้ผู้รับสารมีความรู้หรือเข้าใจได้ ครบถ้วนสมบูรณ์

๑.๔.๒ สาร ลักษณะของสารที่ทำให้ผู้รับสารไม่เข้าใจความหมาย ได้แก่ เนื้อหาของสารยาก ซับซ้อนเกินความสามารถของผู้รับสาร จัดลำดับของเนื้อเรื่องไม่ดีทำให้สับสน หรือสารนั้นเป็นเรื่องที่ผู้รับสารทราบดีแล้วจึงขาดความสนใจที่จะรับสารนั้น

๑.๔.๓ สื่อ เกิดจากการเลือกใช้สื่อไม่เหมาะสม เช่น การสื่อสารในสนามหรือห้องประชุมแต่ไม่ใช่เครื่องขยายเสียงทำให้ผู้รับสารได้ยินไม่ชัดเจน อุปสรรคจากสื่ออีกประการคือ เกิดจากการใช้สื่อที่ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น ตัวหนังสือขนาดเล็กเกินไป รูปภาพไม่ชัดเจน เป็นต้น

๑.๔.๔ ผู้รับสาร อุปสรรคที่เกิดจากผู้รับสารคือ ไม่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสาร ทำให้ไม่สามารถรับรู้และทำความเข้าใจได้ มีอคติต่อสาร เช่น ไม่ชอบวิชาคำนวณ จึงไม่ตั้งใจรับสาร มีอคติต่อผู้ส่งสาร ผู้รับสารขาดความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจ และผู้รับสารมีความคิดเห็นแตกต่างจากสาร เป็นต้น

๑.๕ วิธีแก้ไขอุปสรรค

การแก้ไขอุปสรรคของการสื่อสารควรแก้ที่สาเหตุ ดังนี้

๑.๕.๑ ผู้ส่งสารและผู้รับสาร ควรมีความรู้ในเรื่องที่สื่อสารกัน หากขาดความรู้บางส่วนหรือไม่เข้าใจในสารควรศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม หรือสอบถามผู้รู้ ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารควรพิจารณาสาเหตุการสื่อสารที่ไม่สัมฤทธิ์ผลแล้วปรับปรุงตนเอง เตรียมตัวให้พร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ กำจัดอคติต่าง ๆ ตั้งใจส่งสาร รับสารให้มีประสิทธิภาพ

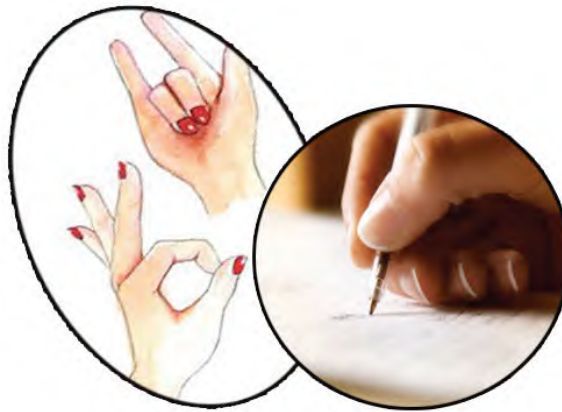
๑.๕.๒ สาร ผู้ส่งสารควรเตรียมสารให้พร้อม โดยศึกษาค้นคว้าทำความเข้าใจเรียบเรียงเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกันอย่างเหมาะสม โดยอาจเรียงตามลำดับเวลา ลำดับความสำคัญ ลำดับความง่ายยาก

๑.๕.๓ สื่อ ผู้ส่งสารควรเตรียมอุปกรณ์ที่จะใช้ในการสื่อสารให้พร้อม ตลอดจนจัดเตรียมสถานที่ สภาพแวดล้อมให้เหมาะสม เช่น จัดห้องประชุมเก็บเสียงไม่มีเสียงดังกรึกโครม จัดห้องมีขนาดเหมาะสมกับผู้รับสาร มีแสงสว่างเพียงพอ เป็นต้น

๑.๕.๔ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ผู้ส่งสารควรเตรียมการใช้ถ้อยคำภาษาสื่อสารให้เหมาะสม ภาษาที่ใช้ควรกระชับ ชัดเจน ตรงประเด็น เข้าใจง่าย หลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์เทคนิค ศัพท์เฉพาะทางวิชาการที่ยากเกินไป หากจำเป็นต้องใช้ควรอธิบายให้ผู้รับสารเข้าใจ

๒. ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

ปัจจัยสำคัญของการสื่อสารคือภาษา ซึ่งภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมี ๒ ประเภท คือ วจนภาษา และ อวจนภาษา

(ที่มา : <http://pirun.kps.ku.ac.th>)

๒.๑ วจนภาษา

วจนภาษา หมายถึง ภาษาที่แสดงออกด้วยการใช้ถ้อยคำ ซึ่งได้แก่ภาษาพูดและภาษาเขียนที่ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถเข้าใจความหมายได้ตรงกัน

๒.๑.๑ ภาษาพูด เป็นภาษาที่มีเสียงกำกับ ช่วยให้ผู้รับสารรับรู้ทั้งความหมายของถ้อยคำและอารมณ์ความรู้สึก เจตนาของผู้ส่งสาร เป็นการสื่อสารที่ทำได้ง่ายไม่จำกัดเวลา สถานที่

๒.๑.๒ ภาษาเขียน เป็นภาษาที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร ไม่สามารถแสดงอารมณ์ความรู้สึกได้ชัดเจนเหมือนภาษาพูด สามารถสื่อสารได้หลายรูปแบบ เช่น จดหมาย บันทึก รายงาน บทความ ข่าว เป็นต้น สามารถเก็บเอกสารไว้เป็นหลักฐานอ้างอิงได้

๒.๒ อวัจนภาษา

อวัจนภาษา หมายถึง ภาษาที่ไม่ได้สื่อสารกันด้วยภาษาพูดและภาษาเขียน แต่สื่อสารด้วย อากัปกิริยาและสื่อแวดล้อมอื่น ๆ อวัจนภาษามี ๗ ประเภท ได้แก่

๒.๒.๑ อากัปรภาษา คือ ภาษาที่แสดงออกด้วยการเคลื่อนไหวทางกาย เช่น การพยักหน้า ยิ้ม การโบกมือ การไหว้ การกราบ

๒.๒.๒ กาลภาษา คือ การใช้เวลา ช่วงเวลา เพื่อสื่อความหมาย เช่น การตรงต่อเวลา การผัดนัด การเลือกเวลาทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เช่น เลือกไปเที่ยวทะเลในช่วงฤดูร้อน เลือกเรียน วิชาคำนวณเวลาเช้า เป็นต้น

๒.๒.๓ เทศภาษา คือ การใช้สถานที่แสดงเจตนาในการสื่อสาร เช่น การสื่อสารในห้องมิดชิดลับตาคน แสดงว่าเรื่องที่สื่อสารเป็นความลับ การเลือกที่นั่งห่างกัน แสดงว่าไม่รู้จักหรือไม่สนิทสนมกัน เป็นต้น

๒.๒.๔ สัมผัสภาษา คือ การใช้การสัมผัสสื่อความหมาย เช่น การจับมือ การโอบกอด การปลกัไส เป็นต้น

๒.๒.๕ เนตรภาษา คือ การสื่อความหมายโดยใช้สายตา เช่น การจ้องตา การหลบตา การค้อน เป็นต้น

๒.๒.๖ วัตถุภาษา คือ การใช้วัตถุเป็นสัญลักษณ์สื่อความหมาย เช่น ให้กุหลาบแดงในวันวาเลนไทน์ การใช้เสื้อผ้าแบรนด์เนม เป็นต้น

๒.๒.๗ ปริภาษา คือ การสื่อความหมายจากสิ่งที่ติดมากับภาษาพูดและภาษาเขียน ภาษาพูด เช่น เสียงสูง เสียงต่ำ เสียงทุ้ม พูดเร็ว พูดชัดเจน เป็นต้น ภาษาเขียน เช่น ลายมือ ขนาดตัวหนังสือ เป็นต้น

อวัจนภาษามีความสำคัญในการสื่อสารมาก เพราะผู้รับสารสามารถอ่านความรู้สึก อารมณ์ ความจริงใจ ไม่จริงใจ อุปนิสัย ตลอดจนรสนิยมของผู้ส่งสารได้

กิจกรรมตรวจสอบความเข้าใจที่ ๑.๑

จงตอบคำถามต่อไปนี้

๑. การสื่อสาร หมายถึงอะไร
๒. ประโยชน์ของการสื่อสารมีอะไรบ้าง
๓. การสื่อสารมีองค์ประกอบอะไรบ้าง
๔. อุปสรรคของการสื่อสารที่เกิดจากผู้ส่งสารเนื่องมาจากสาเหตุใด
๕. ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมีกี่ประเภท อะไรบ้าง

กิจกรรมตามสมรรถนะรายวิชาที่ ๑.๑

เรื่อง การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกความรู้เกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในการสื่อสารได้
๒. เลือกใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมกับบุคคล กาลเทศะ โอกาสและสถานการณ์
๓. เห็นคุณค่าและความสำคัญของการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน

กิจกรรม

๑. ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๔-๕ คน ให้แต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายตามหัวข้อต่อไปนี้
 - ๑.๑ ภาษามีความสำคัญต่อมนุษย์อย่างไรบ้าง
 - ๑.๒ องค์ประกอบของการสื่อสารมีอะไรบ้าง
 - ๑.๓ การสื่อสารที่ไม่บรรลุผลสำเร็จเกิดจากสาเหตุใดบ้าง และมีวิธีการแก้ไขอย่างไร
 - ๑.๔ ภาษาที่มนุษย์ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันมีอะไรบ้าง
 - ๑.๕ การสื่อสารลักษณะใดที่ทำให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารเข้าใจตรงกัน ยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจน
๒. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนกลุ่มออกมาสรุปผลการอภิปรายหน้าชั้นเรียน

๓. การใช้ถ้อยคำและสำนวน

ถ้อยคำ คือ คำพูดที่มนุษย์ใช้สื่อสารกันทั้งในด้านกิจธุระ การประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต ผู้ที่มีความรู้เรื่องถ้อยคำ มีคลังแห่งถ้อยคำเป็นจำนวนมาก รวมทั้งเข้าใจความหมายของถ้อยคำ เหล่านั้นเป็นอย่างดีก็จะสามารถเลือกใช้ถ้อยคำสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๑ ความหมายของคำ

ความหมายของคำในภาษาไทยแยกพิจารณาได้ ๒ ประการ ได้แก่ ความหมายเฉพาะของคำ และความหมายเมื่อเทียบกับคำอื่น

๓.๑.๑ ความหมายเฉพาะของคำ คือ ความหมายที่แปลความจากคำนั้น ซึ่งอาจมีหลายความหมายหรือความหมายเดียว บางคำมีความหมายตามตัวอักษร แต่บางคำต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจความหมายที่แท้จริง หากพิจารณาความหมายเฉพาะของคำ พิจารณาได้ดังนี้

๑) ความหมายตรง คือ ความหมายตามรูปคำ เป็นความหมายตามที่ปรากฏในพจนานุกรม ซึ่งผู้ใช้ภาษาเข้าใจตรงกัน อาจมีความหมายเดียวหรือหลายความหมายก็ได้

๒) ความหมายเชิงอุปมา คือ ความหมายที่เกิดจากการเปรียบเทียบ เป็นการอ้างสิ่งอื่นมา เปรียบเทียบกับสิ่งที่มีอยู่แล้ว เป็นความหมายที่แฝงอยู่ มิได้มีความหมายตามพจนานุกรม

ความหมายตรง	ความหมายเชิงอุปมา
๑. แกงถ้วยนี้ เค็ม น้อยไปหน่อย	๑. แม่ค้าขายผักคนนั้น เค็ม มาก
๒. ท่านสมภารให้ จุดดวงประทีป ไว้รอบวัด	๒. เธอคือ ดวงประทีป ในใจของฉัน
๓. อู๋स्याปลุกผักสวนครัวไว้ หลังบ้าน	๓. หลังบ้าน ท่านผู้ว่าฯ เป็นคนสวย
๔. ดอกไม้ริมทาง ออกดอกสวยงาม	๔. ดาราคนนี้ทำตัวเป็น ดอกไม้ริมทาง

๓.๑.๒ ความหมายเมื่อเทียบกับคำอื่น การพิจารณาความหมายของคำโดยนำคำอื่นมาเปรียบเทียบกันทำให้ความหมายเหมือนกัน ต่างกันหลายแง่มุม ดังนี้

๑) คำที่มีความหมายเหมือนกัน เรียกว่า **คำไวพจน์** คำเหล่านี้แม้ความหมายเหมือนกัน แต่โอกาสที่ใช้ต่างกัน คำบางคำใช้ในชีวิตประจำวัน คำบางคำใช้เป็นคำราชาศัพท์ คำบางคำใช้ในการประพันธ์ เช่น

คำ	ความหมาย
๑. รับประทาน เสวย ฉันท	กิน
๒. ชล วารี สิ้นธุ์ อุทก	น้ำ
๓. อรัญ พนา ไพร ไพรสณฑ์ ไพรสนธ์	ป่า
๔. ตะวัน สุริยา สุริยะ ทินกร รวี รพี โถง	พระอาทิตย์

๒) คำที่มีความหมายตรงกันข้ามกัน เช่น ขยัน-ขี้เกียจ สวย-ขี้เหร่ สะอาด-สกปรก กลางวัน-กลางคืน ดี-ชั่ว สุจริต-ทุจริต รวย-จน

๓) คำที่มีความหมายร่วมกันหรือใกล้เคียงกัน คือ คำที่มีความหมายคล้ายกัน หรือมีความหมายบางส่วนร่วมกัน เช่น

ประโยค/คำ	ความหมาย
๑. อภิรัชชีใช้ขวานตัดฟัน	ทำให้ขาดออกจากกัน
๒. มาลีหั่นต้นหอมผักชี	ทำให้ขาดออกจากกัน โดยใช้ภาชนะรอง
๓. ยายคลุกข้าวกับปลาทุให้แมวกิน	ผสมโดยคนให้เข้ากัน
๔. แม่ค้าขนมเคล้าแบ่งกับน้ำตาลเพื่อทำขนม	ผสมโดยคนให้เข้ากันจนเป็นเนื้อเดียวกัน
๕. ตำรวจไล่ไล่กล้วยคูกรณีให้ยอมความกัน	พูดจาให้ปรองดองหรือตกลงกันได้
๖. ตำรวจเกลี้ยกล่อมให้เธอเป็นสายลับ	ชักชวนจูงใจให้คล้อยตาม ปฏิบัติตาม

๔) คำที่มีความหมายครอบคลุมคำอื่น เช่น

คำที่มีความหมายกว้าง	คำที่มีความหมายแคบ
ญาติ	พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา พี่ น้อง หลาน
เครื่องสุขภัณฑ์	โถส้วม อ่างล้างหน้า ฝักบัว ก๊อกน้ำ สายชำระ ที่วางสบู่
ทรัพย์สิน	ที่ดิน บ้าน รถ วัว ควาย ทอง เพชร เงิน

๓.๒ การใช้ถ้อยคำให้มีประสิทธิผล

การเรียบเรียงถ้อยคำสำนวนเพื่อการสื่อสารให้มีประสิทธิผล ต้องรู้จักเลือกใช้คำให้ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งควรพิจารณาดังนี้

๓.๒.๑ ใช้คำให้ตรงความหมาย คือ

๑) ใช้คำที่มีความหมายกระชับ ใช้คำบริบทช่วยให้เกิดความหมายชัดเจน ไม่เกิดความหมายนัยประหวัด เช่น

“เราต้องทำงานนี้อย่างมีแผนนะ” หมายถึง มีการเตรียมการอย่างรอบคอบ แต่อาจเกิดความหมายนัยประหวัดว่า “ใช้อุปบายเล่ห์เหลี่ยมอย่างแยบยล” จึงควรเขียนใหม่ว่า “เราควรวางแผนการทำงานให้รอบคอบ”

“พวกเขากำลังเลื้อยขาเก้าอี้ท่านปลัดกระทรวง” หมายถึง ช่างไม้กำลังเลื้อยขาเก้าอี้ท่านปลัดฯ เพื่อซ่อมแซม แต่อาจเกิดความหมายนัยประหวัดว่า “ปลัดกระทรวงถูกแย่งตำแหน่ง” จึงควรเขียนใหม่ว่า “ช่างไม้กำลังเลื้อยขาเก้าอี้ท่านปลัดฯ เพื่อซ่อมแซม”

๒) ใช้คำที่ไม่มีความหมายกำกวมหรือเข้าใจได้มากกว่า ๑ ความหมาย เช่น

“เมืองไทยมี**ฝรั่ง**มากมาย” มี ๒ ความหมาย คือ ความหมายที่ ๑ เมืองไทยมีชาวต่างประเทศมากมาย กับความหมายที่ ๒ เมืองไทยมีผลไม้ (ฝรั่ง) มากมาย หากต้องการให้ชัดเจน ไม่กำกวมควรเปลี่ยนเป็น “เมืองไทยมี**ชาวยุโรป**มากมาย”

“ลูกชายของฉันไปเรียน**ฝรั่งเศส**” มี ๒ ความหมาย คือ ความหมายที่ ๑ ลูกชายของฉันไปเรียนที่ประเทศฝรั่งเศส กับความหมายที่ ๒ ลูกชายของฉันไปเรียนภาษาฝรั่งเศส ควรเปลี่ยนเป็น “ลูกชายฉันไปเรียน**ภาษาฝรั่งเศส**”

๓) ใช้คำแม่นยำตรงกับความต้องการ คำหลาย ๆ คำมีเสียงคล้ายกันหรือความหมายใกล้เคียงกัน ควรพิจารณาใช้ให้ตรงตามความหมาย เช่น

“เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ประเทศไทยผ่าน**สถานการณ์**ทางเศรษฐกิจมาได้”
คำว่า “สถานการณ์” หมายถึง เหตุการณ์ทั่วไปที่กำลังเป็นไป จึงควรใช้คำว่า “วิกฤติการณ์”
หมายถึง สถานการณ์ไม่ดี
ควรเปลี่ยนเป็น “เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ประเทศไทยผ่าน**วิกฤติการณ์**ทางเศรษฐกิจมาได้”

“เธอ**ผลัด**วันประกันพรุ่งทุกทีที่ครูถามเรื่องส่งโครงการ”
คำว่า ผลัด มีความหมายว่า เปลี่ยน แทนที่ คำว่า ผัด มีความหมายว่า ขอเลื่อนเวลา จึงควรเปลี่ยนเป็น “เธอ**ผัด**วันประกันพรุ่งทุกทีที่ครูถามเรื่องส่งโครงการ”

๔) ใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องคำอื่นให้เหมาะสม เช่น

คำว่า “แก่” “แต่”

“แก่” ใช้นำหน้านามฝ่ายรับที่อาวุโสน้อยกว่าทั้งทางวัยวุฒิและคุณวุฒิ เช่น อาจารย์มอบรางวัลแก่นักเรียนที่สอบได้คะแนนเต็ม

“แต่” ใช้นำหน้านามฝ่ายรับเพื่อให้เกียรติหรือแสดงความเคารพ เช่น นักเรียนมอบของที่ระลึกแด่วิทยากร

คำว่า “ด้วย” “กับ”

“ด้วย” - ใช้บอกสาเหตุ เช่น ฉันเตือนเธอด้วยความหวังดี

- ใช้บอกอาการร่วมกัน เช่น เราเติบโตมาด้วยกัน

- ใช้บอกเครื่องมือที่ใช้ เช่น เขาตอกตะปูด้วยค้อน

“กับ” ใช้เชื่อมคำหรือความเข้าด้วยกัน มีความหมายเชิงรวมกันหรือเกี่ยวข้องกัน เช่น พ้ากับเหว น้ำกับไฟ

คำว่า “เพื่อ” “สำหรับ”

“เพื่อ” ใช้บอกจุดมุ่งหมาย เช่น เขาทำงานหนักเพื่อลูก เรียนเพื่อหาความรู้

“สำหรับ” ใช้บอกความเป็นผู้รับหรือจุดมุ่งหมาย เช่น ขนมนี้สำหรับเธอ งานนี้จัดสำหรับ

คุณ

๓.๒.๒ ใช้คำให้ตรงตามความนิยมของผู้ใช้ภาษาเดียวกัน เช่น คำที่มีความหมายว่า “มาก” ใช้ต่างกันตามบริบท

หมู่บ้านนี้มีผู้คนหนาแน่น

ปีนี้ฝนตกชุกกว่าทุกปี

แถวนี้มีโจรชุมชุม

ลำไยสวนฉันออกผลดกกว่าทุกปี

ร้านนี้มีลูกค้าแน่นขนัด

เมื่อคืนฝนตกหนัก

บ้านฉันยุ่งชุมจริง

ฝนตกหลายวันจนน้ำท่วมเจ็จ

๓.๒.๓ ใช้คำเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล เช่น

ครูพูดกับนักศึกษา : “หนู หยิบหนังสือมาให้ครูหน่อย ชอบใจมาก”

คนที่ไม่คุ้นเคย : “คุณคะ กรุณายืมหนังสือให้หน่อยนะคะ ขอบพระคุณค่ะ”

พูดกับเพื่อน : “เธอ หยิบหนังสือเล่มนั้นให้เราหน่อย ชอบใจจัง”

๓.๒.๔ ใช้คำกระชับ ไม่ฟุ่มเฟือย ควรเลือกใช้คำสั้น ๆ กระชับ ตัดข้อความที่ไม่จำเป็นทิ้ง จะได้ข้อความชัดเจน ตรงประเด็น เช่น

“ฉันชอบกินไก่ย่าง ส้มตำ ชุปหน่อไม้ น้ำตก ชกเล็ก” ควรเปลี่ยนเป็น “ฉันชอบอาหารอีสาน”

“ชาวพุทธทุกคนก่อนนอนควรสวดมนต์ระลึกถึงคุณพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์” ควรเปลี่ยนเป็น “ชาวพุทธทุกคนก่อนนอนควรสวดมนต์ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย”

๓.๒.๕ ใช้คำไม่ซ้ำซากหรือรู้จักการหลีกคำ ควรเลือกใช้คำที่มีความหมายคล้ายคลึงกันหรือใกล้เคียงกันแต่ยังคงความหมายเดิม เช่น

นักศึกษาอ่านตำราด้วยตนเองพอรู้เรื่อง ฟังครูอธิบายก็เข้าใจ พอศึกษาสื่อมัลติมีเดียประกอบ ยิ่งลึกซึ้งมากขึ้น

๓.๓ การใช้สำนวน

สำนวน หมายถึง ถ้อยคำในภาษาไทยที่ใช้พูดจาเพื่อสื่อสารกัน มีความหมายเป็นนัยเกินความกว้าง และลึกซึ้ง บางครั้งมีความหมายเชิงอุปมา สำนวนมีความหมายครอบคลุมถึงสุภาษิตและคำพังเพยด้วย เรียกโดยรวมว่า “สำนวนไทย”

ภาษิต หรือ **สุภาษิต** เป็นสำนวนที่มีความหมายในเชิงสอน บอกให้รู้ว่าอะไรควรทำ อะไรเป็นสิ่งที่ไม่ดี ควรหลีกเลี่ยง เช่น

น้ำขึ้นให้รีบตัก

หมายถึง มีโอกาสดีควรรีบทำ

ตัดไฟแต่ต้นลม

หมายถึง ตัดต้นเหตุเพื่อไม่ให้เหตุการณ์ลุกลามต่อไป

มือไม่พาย เอาเท้าราน้ำ หมายถึง ไม่ช่วยทำแล้วยังขัดขวางการทำงานของผู้อื่น
 คบคนให้ดูหน้า ชู้ผ้าให้ดูเนื้อ หมายถึง จะพิจารณาคนหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้พิจารณาอย่าง
 ละเอียดรอบคอบ

คำพังเพย เป็นสำนวนที่กล่าวขึ้นโดยมีความหมายกลางๆ บอกเพียงให้รู้ว่าอะไรเป็นอะไรไม่ได้ชี้ชัด
 ว่าดีหรือไม่ดี เช่น

วัวหายล้อมคอก	หมายถึง	เรื่องเกิดขึ้นแล้วจึงคิดแก้ไข
งมเข็มในมหาสมุทร	หมายถึง	ทำกิจที่สำเร็จได้ยาก
พบไม่งามเมื่อขวานปั้น	หมายถึง	พบหญิงสาวที่ต้องใจเมื่อแก่
ต๋าน้ำปรกละลายแม่น้ำ	หมายถึง	ลงทุนไปโดยได้ผลประโยชน์ไม่คุ้มทุน
เข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลิ่วตาตาม	หมายถึง	ประพฤติตนตามที่คนส่วนใหญ่ประพฤติกัน

สำนวนไทยแสดงถึงภูมิปัญญาไทยที่ใช้ถ้อยคำคล้องจองไพเราะ จดจำง่าย มีความหมายประทับใจ
 ประกอบด้วยความเรียงตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไป ซึ่งจะยกตัวอย่างเพียงบางส่วน ดังนี้

สำนวนที่มีคำเรียง ๒ คำ เช่น

แคะดำ	หมายถึง	คนที่ทำอะไรผิดเพื่อนผิดฝูงในกลุ่มนั้น ๆ (ใช้ในทางไม่ดี)
ไก่อ่อน	หมายถึง	ผู้มีประสบการณ์น้อยยังไม่รู้ทันเล่ห์เหลี่ยมของคน
คว่ำบาตร	หมายถึง	ไม่ยอมคบค้าสมาคมด้วย
คางเหลือง	หมายถึง	ป่วยหรือบาดเจ็บมากจนแทบเสียชีวิต
ชักใย	หมายถึง	บงการอยู่เบื้องหลัง
แผลเก่า	หมายถึง	ความเจ็บช้ำที่ฝังใจอยู่ไม่รู้ลืม
พกหิน	หมายถึง	ใจหนักแน่น

สำนวนที่มีคำเรียง ๓ คำ เช่น

กาหลงรัง	หมายถึง	ผู้เร่ร่อนไปไม่มีที่ปักพิงเป็นหลักแหล่ง
กินตามน้ำ	หมายถึง	รับของสมนาคุณที่เขาเอามาให้โดยไม่ได้เรียกร้อง
เกลือจิ้มเกลือ	หมายถึง	แก้เผ็ดให้สาสมกัน
คมในฝัก	หมายถึง	มีความรู้ความสามารถแต่เมื่อยังไม่ถึงเวลาก็ไม่แสดงออกมาให้ ปรากฏ
เถรสองบาตร	หมายถึง	คนที่ทำอะไรตามเขาทั้ง ๆ ที่ไม่รู้เรื่องราว
นกสองหัว	หมายถึง	คนที่ทำตัวฝักใฝ่เข้าด้วยทั้ง ๒ ฝ่าย

สำนวนที่มีคำเรียง ๔ คำ เช่น

ข้าวยากหมากแพง	หมายถึง	ภาวะขาดแคลนอาหาร
คนดีผีคุ้ม	หมายถึง	คนทำดีเทวดาย่อมคุ้มครอง
น้ำนิ่งไหลลึก	หมายถึง	คนที่มีท่าหงิม ๆ มักจะมีความคิดลึกซึ้ง
ผีเข้าผีพลอย	หมายถึง	ถูกซ้ำเติมเมื่อพลาดพลั้งลงหรือเมื่อคราวเคราะห์ร้าย
พระอิฐพระปูน	หมายถึง	ไม่รู้สึกรู้สียินดียินร้าย

สำนวนที่มีคำเรียง ๖ คำ เช่น

ซิงก็รา ซากก็แรง	หมายถึง	ต่างก็มีอารมณ์ร้อนพอ ๆ กัน
น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า	หมายถึง	การพึ่งพาอาศัยกัน
มือถือสาก ปากถือศีล	หมายถึง	มักแสดงตัวว่าเป็นคนมีศีลมีธรรม แต่กลับประพฤติชั่ว
หวานเป็นลม ขมเป็นยา	หมายถึง	คำชมมักไว้สาระทำให้ลืมตัวขาดสติ แต่คำติมักเป็นประโยชน์ทำให้ได้คิด

สำนวนที่มีคำเรียง ๘ คำ เช่น

กินอยู่กับปาก อยากรอยู่กับท้อง	หมายถึง	รู้ต้อยอยู่แล้วสร้างทำเป็นไม่รู้
ซื้อควายหน้านา ซื้อผ้าหน้าตรุษ	หมายถึง	ซื้อของไม่คำนึงถึงเวลา ย่อมได้ของแพง
น้ำซุ่นไวโน น้ำใสไว้นอก	หมายถึง	แม้จะไม่พอใจก็ยังแสดงสีหน้ายิ้มแย้ม

สำนวนที่มีคำเรียง ๑๐ คำ เช่น

ดูช้างให้ดูหาง ดูนางให้ดูแม่	หมายถึง	ให้รู้จักพิจารณาลักษณะบุคคลหรือผู้หญิงที่จะเลือกเป็นคู่ครอง
คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ	หมายถึง	คนรักมีน้อย คนชังมีมาก
เกลียดตัวกินไข่ เกลียดปลาไหลกินน้ำแกง	หมายถึง	เกลียดตัวเขา แต่อยากได้ผลประโยชน์จากเขา

บรรพบุรุษไทยใช้ภูมิปัญญาในการนำสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวมาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของคน โดยการใช้สำนวนเปรียบเทียบกับสิ่ง ๆ แต่มีความหมายมาก ดังนี้

เกลือเป็นหนอน เกลือเป็นเครื่องปรุงอาหารในครัว ถ้าเกลือเป็นหนอนแสดงว่าเกลือสกปรก น่ารังเกียจ สำนวนนี้ใช้เปรียบเทียบกับคนในบ้านหรือในหน่วยงานที่คิดคดทรยศ

ดินพอกหางหมู หมูเป็นสัตว์ที่ชอบอยู่ในโคลนตม ทำให้ดินพอกอยู่ที่หางได้ง่าย ยิ่งนานวันดินยิ่งพอกหนาขึ้นทุกทีหากไม่ชำระออกให้หมด สำนวนนี้จึงใช้เปรียบเทียบกับการทำงานที่คั่งค้างหมักหมมเพราะผู้ทำงานเกียจคร้าน

น้ำกลิ้งบนใบบัว เป็นสิ่งที่บรรพบุรุษได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่าใบบัวไม่เปียกน้ำ จึงนำมาเปรียบเทียบกับผู้หญิงที่มีใจโลเล ขาดความจริงใจ มักพูดว่า “น้ำใจหญิงเหมือนน้ำกลิ้งบนใบบัว”

ตาเป็นสับประต สับประตมีตาอยู่ทั่วผล จึงนำมาเปรียบเทียบกับคนที่มีพรรคพวกมากและพรรคพวกคอยสอดส่องเหตุการณ์เพื่อแจ้งให้ทราบ

กิจกรรมตรวจสอบความเข้าใจที่ ๑.๒

จงตอบคำถามต่อไปนี้

๑. ถ้อยคำ หมายถึงอะไร
๒. จงยกตัวอย่างคำที่มีความหมายเหมือนกับคำว่า “พระจันทร์” มา ๕ คำ
๓. จงเขียนคำที่มีความหมายตรงกันข้ามกับคำต่อไปนี้
ผู้หญิง ทิวา ชატะ พลเมืองดี รวย
๔. การใช้ถ้อยคำให้มีประสิทธิผลควรพิจารณาสิ่งใด
๕. สำนวน หมายถึงอะไร

กิจกรรมตามสมรรถนะรายวิชาที่ ๑.๒

เรื่อง สำนวนไทย

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกความรู้เกี่ยวกับสำนวนไทยได้
๒. เลือกใช้ถ้อยคำสำนวนได้ถูกต้อง เหมาะสม
๓. เห็นคุณค่าและความสำคัญของการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน

กิจกรรม

๑. ผู้สอนเตรียมภาพประกอบเกี่ยวกับสำนวนไทยจำนวน ๑๐-๒๐ ภาพ เช่น กำแพงมีหู ประตูมีช่อง น้ำลดตอผุด น้ำขึ้นให้รีบตัก จับปลาสองมือ พายเรือในอ่าง ไก่เห็นตีนงู งูเห็นนมไก่ เป็นต้น
๒. ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๔-๕ คน ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันทายสำนวนไทยจากภาพที่ผู้สอนกำหนดให้
๓. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูภาพแล้วตอบว่าเป็นสำนวนไทยใด กลุ่มที่ตอบถูกกลุ่มแรกได้ ๑ คะแนน ทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนครบทุกภาพ
๔. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปคะแนน กลุ่มที่ได้คะแนนมากที่สุดเป็นผู้ชนะ